

بررسی دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار

تهران

عادل شاه‌ولی‌زاده^۱، افسانه محمدنیا^۲

تاریخ پذیرش ۱۴۰۳/۰۳/۲۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۲/۰۴

چکیده

گزارش پایداری شرکت، گزارشی است که اطلاعاتی درباره عملکرد اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی را در اختیار می‌گذارد. افشای اطلاعات پایداری شرکت‌ها باهدف افزایش شفافیت، ارتقای ارزش برند، حسن شهرت و مشروعیت، توانایی بهینه‌کاو در برابر رقبا، علامت‌دهی رقابت‌پذیری، انگیزش کارکنان و حمایت از فرایندهای کنترل و اطلاعات شرکت صورت می‌گیرد. لذا هدف این تحقیق، بررسی دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. بدین منظور از اطلاعات ۱۳۲ شرکت موردپذیرش در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی بین سال‌های ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ موردبررسی قرارگرفته شده است. به‌منظور بررسی مانا بودن توزیع داده‌ها از آزمون لوین، لین و چو همچنین، جهت بررسی هر یک از فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیونی استفاده گردید. بر اساس نوع روش تخمین مشخص‌شده طی آزمون‌های F لیمر و هاسمن، مدل‌های تحقیق برآورد گردید و نتایج تخمین برای هر یک از مدل‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی بیانگر این است که، دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر مستقیم و معناداری دارد.

کلمات کلیدی: گزارشگری پایداری، دوره تصدی مدیران، بورس اوراق بهادار تهران

^۱ استادیار حسابداری، واحد اردبیل، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.
^۲ دانشجوی کارشناسی ارشد، حسابداری، دانشگاه آزاد اسلامی، اردبیل، ایران.

۱- مقدمه

گزارشگری پایداری مفهومی است که در سال‌های اخیر به‌عنوان یک مسئله جهانی به آن نگریده شده است. جهان در حال حاضر با مشکلاتی از قبیل رشد جمعیت، افزایش قیمت حامل‌های انرژی و افزایش تقاضا برای مصرف آب و بحران‌های زیست‌محیطی مواجه است و شرکت‌های تجاری و انتفاعی باید به سمت پایداری و مسائل مربوط به پایداری شرکتی روی بیاورند. از این رو گزارشگری پایداری شرکت برای دولت، سرمایه‌گذاران و هم مالکان شرکت اگرچه الزام قانونی ندارد ولیکن از اساسی‌ترین معیارهای گزارشگری تداوم و پایداری شرکت هست. گزارش پایداری شرکت، گزارشی است که اطلاعاتی درباره عملکرد اقتصادی، زیست‌محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی را در اختیار می‌گذارد. افشای اطلاعات پایداری شرکت‌ها باهدف افزایش شفافیت، ارتقای ارزش برند، حسن شهرت و مشروعیت، توانایی بهینه‌کاو در برابر رقبای، علامت‌دهی رقابت‌پذیری، انگیزش کارکنان و حمایت از فرایندهای کنترل و اطلاعات شرکت صورت می‌گیرد (عبدی و همکاران، ۱۳۹۸).

تئوری‌های متعددی نه‌تنها در زمینه منطق وجود شیوه‌های و معیارهای پایداری شرکتی بلکه در زمینه ضرورت افشای اطلاعات پایداری شرکتی وجود دارد. نقطه آغازین این تئوری‌ها عدم تقارن اطلاعاتی بین ذینفعان است که به‌وسیله تئوری نمایندگی توضیح داده شده و گسترش یافته است. شرکت‌ها سعی در کاهش عدم تقارن با استفاده از افشای اطلاعات رادارند تا همه ذینفعان با استفاده از اطلاعات یکسان در بازار فعالیت کنند. با این حال محدودیت اصلی این تئوری تمرکز بر جنبه‌های مالی بوده و بسیاری از کاربران بالقوه اطلاعات زیست‌محیطی و اجتماعی را در نظر نمی‌گیرد. برای پاسخ به این محدودیت لازم است تئوری‌های دیگری را مدنظر قرار داد: (۱) تئوری مشروعیت (۲) تئوری اقتصاد سیاسی و (۳) تئوری ذینفعان که می‌توانند پایداری کسب‌وکار و افشای اطلاعات مربوط به آن را توجیه کنند و همچنین در باب مسئله تحقیق باید اشاره کرد که زمانی که عدم تقارن اطلاعات بین مدیران و سایر ذی‌نفعان بیشتر باشد، موجب کاهش کیفیت سود می‌گردد. ولی از طرفی اگر گزارشگری باکیفیت بالا و همچنین حاوی اطلاعات غیرمالی نظیر اطلاعات گزارشگری پایداری شرکت که از سه نظر اقتصادی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی دارا باشد، موجب کاهش عدم تقارن اطلاعاتی شده و کیفیت سود گزارش شده را افزایش می‌دهد (لئو و همکاران، ۲۰۱۶).

³ Lu, W

یک دیدگاه متفاوت در راستای دوره تصدی مدیران وجود دارد که اذعان می‌کند با افزایش دوره تصدی، احساس امنیت شغلی در فرد افزایش می‌یابد. امنیت شغلی از جمله مسائلی است که افکار و انرژی کارکنان سازمان‌ها را به خود مشغول می‌کند و بخشی از انرژی روانی و فکری سازمان صرف این مسئله می‌شود. در صورتی که کارکنان از این بابت به سطح مطلوبی از آسودگی خاطر دست یابند، بر اساس این دیدگاه می‌توان انتظار داشت که با افزایش دوره تصدی مدیران و به تبع آن افزایش امنیت شغلی در آن‌ها، تضاد منافع بین مدیران و مالکان کاهش یافته و چالش‌ها در جهت بهبود وضعیت موجود باشد که این امر می‌تواند به کاهش احتمال وقوع تحریف و تقلب از جانب مدیران منجر گردد (ژئو و همکاران، ۲۰۱۹).

حال در این تحقیق درصدد پاسخگویی به این سؤال اساسی می‌باشیم که در ایام دوره تصدی مدیران بر گزارشگری پایداری چه تأثیری دارد؟

۲- مبانی نظری تحقیق:

۲-۱- گزارشگری پایداری شرکتی:

در خصوص مفهوم گزارشگری، اجماع اندکی وجود دارد و معمولاً نویسندگان بین داده، گزارشگری و آگاهی تفاوت قائل نمی‌شوند. تعریف گزارشگری به مجموعه شرایط مورد بررسی بستگی دارد و در علوم مختلف متفاوت است (ماچلاپ،^۵ ۱۹۸۳). باید پذیرفت گزارشگری یک واژه همه‌منظوره و مبهم است. در ادامه به برخی از تعاریف گزارشگری اشاره می‌شود. شاید شناخته‌شده‌ترین مدل مرتبط با گزارشگری توسط (شانون،^۶ ۱۹۴۸) ارائه شده باشد. این مدل بر مبنای ارزش غیرمنتظره پیام انتقال یافته هست. در مدل شانون و تئوری گزارشگری، مقدار کاهش در عدم اطمینان که هنگام دریافت یک پیام توسط شخص از مجموعه‌ای محدود از پیام‌های احتمالی حاصل می‌شود، با اصطلاح گزارشگری مرتبط است. شانون^۷ بیان می‌کند: «در هنگام انتخاب یک پیام از مجموعه‌ای از پیام‌ها، اگر تعداد پیام‌های مجموعه، متناهی و احتمال انتخاب همه پیام‌ها باهم مساوی باشد، این تعداد یا هر تابع یکنواختی از این اعداد می‌تواند، به‌عنوان معیاری از گزارشگری تولیدشده در نظر گرفته شود».

⁴ Zhou, G

⁵ Machlup

⁶ Shannon

⁷ Shanoon

عدم اطمینان در اطراف همه ما احساس می‌شود. برای توصیف عدم اطمینان معمولاً از احتمال استفاده می‌شود. احتمال را می‌توان شانس وقوع یک پیشامد خاص تعریف کرد. گزارشگری آگاهی ما در وضعیت‌های گوناگون را اصلاح و بهبود می‌بخشد. گزارشگری کامل یعنی دانستن این که کدام حالت واقعاً اتفاق می‌افتد. در سوی مخالف، فقدان گزارشگری است که در آن راجع به وقوع حالت‌های مختلف هیچ چیزی نمی‌دانیم. حدها این دو، جایی است که ما راجعه وقوع حالت‌های مختلف گزارشگری را در اختیار داریم، ولی این گزارشگری همه آن چیزی نیست که در حالت‌های مختلف وجود دارد. در شرایط عدم اطمینان، حالت‌های ممکن و گزینه‌ها مطرح می‌شوند. یک حالت ممکن یا گزینه، چنان توصیفی از جهان است که اگر ما نسبت به وقوع آن اطمینان داشتیم، پیامدهای آن تصمیم را هم می‌دانستیم.

ماچلاپ^۸ همانند فرهنگ لغت آکسفورد گزارشگری را به صورت «عمل بیان چیزی به کسی یا پیغامی که از طریق بیان انتقال می‌یابد» تعریف کرده است (ژنولی و همکاران^۹، ۲۰۱۸). استونیر^{۱۰} بیان نموده که گزارشگری همانند انرژی دارایی بنیادی دنیا است که در دستگاه‌های مختلف ارائه شده است؛ صرف‌نظر از آنکه یک انسان آن را دریافت و از آن استفاده کند و یا خیر.

انگلیش با رویکردی محصول محور گزارشگری را تعریف کرده است. بر اساس نظر وی «داده نشان یا نمادی از برخی واقعیت‌ها در خصوص برخی چیزها» یا برخی واحدهای انتفاعی در دنیای واقعی است. وی داده‌ها را همچون «مواد خاصی» می‌داند که برای تولید گزارشگری مورد استفاده قرار می‌گیرد و بنابراین مبنایی برای تصمیم یا عمل هوشمندانه است. وی گزارشگری را برخاسته از داده می‌داند و دانش را برخاسته از گزارشگری و معرفت را حاصل دانش.

دمکسی و کریستنسن^{۱۱} (۲۰۰۳) بیان می‌کنند که اگر سیستم حسابداری به ما چیزی بگوید که قبلاً نمی‌دانستیم، پس ما در مورد چیزی مطمئن نبوده‌ایم. به بیان دیگر، عدم اطمینان در مورد چیزی، برحسب پیامدهای ممکن و احتمال وقوع هر یک بیان می‌شود. گزارشگری، چیزی است که وضعیتی را معلوم می‌کند و منجر به تغییر در ارزیابی احتمالات می‌شود. در هر مورد ما در ابتدا در خصوص موضوعی عدم اطمینان داریم و سپس می‌توان انتظار داشت که

⁸ Machlup

⁹ Xue Li

¹⁰ Stonier

¹¹ Demski, I. and Christensen, J

گزارشگری منجر به تجدیدنظر در ارزیابی احتمالات می‌شود. گزارشگری مطالبی را به ما انتقال داده و عدم اطمینان را کاهش می‌دهد. دیدگاه محتوای گزارشگری، بر این عقیده تأکید دارد که حسابداری یک سیستم اندازه‌گیری مالی رسمی و یک منبع گزارشگری است که از زبان و ارزشیابی برای انتقال گزارشگری استفاده می‌کند. به عبارتی حسابداری یک منبع گزارشگری است که ما به دلیل مواجهه با شرایط عدم اطمینان و نیاز به گزارشگری متقاضی آن هستیم. ارائه گزارشگری به معنای آن است که آگاهی یافتن بیشتر و بهتر و آموختن چیزهایی که تا آن زمان نمی‌دانستیم، امکان‌پذیر است. به همین ترتیب توانایی کسب آگاهی بهتر به معنی آن است که در ابتدا وقتی که عدم اطمینان وجود داشته آگاهی کمتری داشته‌ایم.

۲-۲- دوره تصدی مدیران:

به زبان مدیران به گروهی از افراد که به‌صورت قانونی در حاکمیت شرکتی سازمان مسئول هستند؛ گفته می‌شود. هیئت‌مدیره به‌عنوان جزء اصلی حاکمیت شرکتی در کنار سهامداران و مدیریت عامل نقش عمده‌ای را در برابر ذینفعان دارد. حاکمیت شرکتی به مجموعه‌ای از فرآیندها، رسوم، سیاست‌ها و قوانینی که در روش اداره یک شرکت تأثیر بگذارد، اطلاق می‌شود. اهمیت حاکمیت شرکتی به زبان ساده در آن است که خرد جمعی را در امور حیاتی سازمان حاکم می‌کند. کنشگران اصلی در حاکمیت شرکتی مدیریت عامل، سهامداران و هیئت‌مدیره می‌باشند. لفظ حاکمیت معمولاً به فعالیت‌های نظارتی هیئت‌مدیره روی هدف‌ها، برنامه‌ها و سیاست‌های کلی سازمان اطلاق می‌شود که وضع برنامه‌ها و سیاست‌ها، نظارت روی عملکرد مدیران اجرایی ارشد، تأمین منابع کافی برای سازمان، اطمینان از به اجرا درآمدن قوانین و مقررات، نمایندگی از طرف سازمان در برابر ذینفعان خارج از سازمان و ... را در برمی‌گیرد.

- وظایف مدیران (هیئت‌مدیره)

وظایف و مسئولیت‌های هیئت‌مدیره را می‌توان به شرح زیر برشمرد:

۱. تصمیم‌گیری در مورد هدف و وظیفه سازمان؛
۲. تأمین شرایط بقای سازمان؛
۳. انتخاب و انتصاب مدیر اجرایی ارشد؛
۴. حمایت از مدیر اجرایی و نظارت بر عملکرد او؛
۵. برنامه‌ریزی مؤثر سازمانی و حاکمیت بر سازمان تحت قوانین دولتی؛
۶. تأمین منابع کافی و مدیریت مؤثر آن؛

۷. طرح و نظارت روی برنامه‌ها و خدمات سازمان؛

۸. ارتقای افکار عمومی نسبت به سازمان با پاسخگو بودن؛

۹. عملکرد به‌عنوان شورای عالی استیناف؛

۱۰. ارزیابی عملکرد خود هیئت‌مدیره؛

حقایق حاکی از آن است که در شرکت‌ها مدیران بیشتر دنبال منافع خود بوده‌اند تا منافع ذینفعان. برای حل این مشکل دو راه‌حل وجود دارد: اول آنکه برای تشویق مدیران به انجام رفتار مورد انتظار برایشان پاداش و انگیزه دهنده در نظر گرفته شود. دومین روش قدرتمند سازی هیئت‌مدیره به‌گونه‌ای است که بتواند نظارت شایسته‌ای روی عملکرد مدیران داشته باشد. این روند فرصت‌طلبی مدیران همراه بود با روند جانبی نظارت بیشتر از جانب سهامداران که با این کار خود در واقع یک رژیم حاکم مطلقه را به وجود آورده بودند. حرکتی که در عمل انجام گرفت این بود که هیئت‌مدیره به مدیریت عامل نزدیک شد به‌گونه‌ای که در حقیقت به‌صورت شریک استراتژیک مدیریت درآمد. این شراکت استراتژیک هیئت‌مدیره با مدیریت، برنامه‌ریزی استراتژیک، مدیریت ریسک و اجرا، تصمیم‌گیری بهتر و راندمان بالاتر شرکت را به ارمغان آورد. این تعامل دوطرفه موجب شد که عمل نظارت راحت‌تر صورت گرفته و حالت افراطی نظارت که از جانب سهامداران صورت گرفته بود، از بین رفته و این نظارت تعدیل شود. همچنین این فرایند موجب از میان برداشته شدن یک سری مقررات دست‌وپا گیر و اضافی و نیز کاهش یافتن نظارت مؤسسات سرمایه‌گذاری شد. در بسیاری از کشورها گونه تفکر، عقاید و رفتار مدیران نشان داد که به‌صورت جمعی روی حاکمیت هیئت‌مدیره و ارتباط آن با مدیریت اتفاق نظر دارند (نصرت زاده و آقاجانی، ۱۴۰۱).

سرمایه‌گذاران در حال استفاده از قدرت مالکیت به شکل کامل تأثیرگذار هستند. آن‌ها در حال بازبینی و تفاوت‌گذاری بین عملکرد هیئت‌مدیره، مدیریت و سازمان هستند. آنان نظرات خود را درباره توانایی هیئت‌مدیره و مدیریت عامل ابراز کرده و روی انتصاب آنان و تدوین استراتژی تأثیر گذاشته و بر به اجرا درآمدن استراتژی نظارت دارند. سهامداران در سال‌های اخیر با دادن استقلال بیشتر به هیئت‌مدیره به دنبال تقویت نقش آن به‌عنوان نماینده سهامداران شرکت بوده‌اند. این امر در عمل موجب نزدیکی هیئت‌مدیره به مدیریت و شراکت با آن شده است. با این کار مسئولیت هیئت‌مدیره بیشتر شده و اعضای آن در تمام امور استراتژیک سازمان دخالت مثبت دارند.

با استفاده از متون علمی و حرفه‌ای موجود در زمینه‌ی هیئت‌مدیره و توصیه‌های انجام‌شده در زمینه‌ی آیین‌نامه‌های حرفه‌ای گوناگون می‌توان نسخه زیر را برای یک هیئت‌مدیره مطلوب ارائه کرد:

- جلسات هیئت‌مدیره باید به صورت منظم برگزار شود.
- در هیئت‌مدیره باید توازن قوای مطلوبی برقرار باشد.
- نباید اجازه داده شود که یک شخص خاص بر جلسات هیئت‌مدیره و فرآیند تصمیم‌گیری آن مسلط باشد.

- اعضای هیئت‌مدیره باید با بلندنظری به پیشنهادهای اعضای دیگر توجه کنند.
- اطمینان متقابل در بین اعضای هیئت‌مدیره باید در سطح بالایی قرار داشته باشد.
- اعضای هیئت‌مدیره باید دارای صفات عالی اخلاقی و در وجه والایی از درستکاری، راستی و امانت‌داری باشند.

- هیئت‌مدیره باید مسئولیت صورت‌های مالی را بر عهده بگیرد.
- اعضای غیرموظف (غیر اجرایی) هیئت‌مدیره باید دارای دیدگاه‌های مستقلی باشند.
- هیئت‌مدیره باید ریسک‌های ذاتی مربوط به فعالیت‌های تجاری شرکت را بشناسد.
- از آنجا که اهمیت موضوع آموزش پیوسته در حال افزایش است اعضای هیئت‌مدیره باید در دوره‌های آموزشی لازم شرکت کنند.

گرت در کتاب خود به نام "ماهی از سرش فاسد می‌شود" دیدگاه درون‌نگر منحصر به فرد و جالبی را در زمینه‌ی اثربخشی هیئت‌مدیره ارائه کرده است. وی با اتکا بر تجارب شخصی حضور در هیئت‌مدیره شرکت‌های گوناگون و سوابق علمی خود ضمن بازگویی مسائل و مشکلات موجود در هیئت‌مدیره شرکت‌ها توصیه‌هایی را نیز در زمینه‌ی بهبود حاکمیت شرکتی در این حوزه مهم ارائه کرده است. یکی از انتقادهای گرت، این است که هیئت‌مدیره زمان زیادی را صرف مدیریت (به‌عنوان مدیریت حرفه‌ای) و زمان بسیار کمی را صرف هدایت امور می‌کند. در این راستا گرت هدایت را به‌عنوان راهنمایی و رهبری تعریف می‌کند. از سوی دیگر روش‌های متعددی وجود دارد که به کمک آن‌ها می‌توان اثربخشی وظیفه هدایت هیئت‌مدیره شرکت را افزایش داد (نصرت زاده و آقاجانی، ۱۴۰۱).

۲-۳- پیشینه تحقیق:

وفا^{۱۲} (۲۰۲۲) در تحقیقی به بررسی رابطه بین افشای پایداری شرکت و عملکرد عملیاتی پرداخت. در این راستا ۱۷۰ شرکت عربستانی برای دوره زمانی ۲۰۰۵ تا ۲۰۲۰ مدنظر قرار گرفتند. فرضیه‌های تحقیق از طریق رگرسیون داده‌های تابلویی به روش اثرات ثابت آزمون شده‌اند. نتایج تحقیق حاکی از وجود رابطه مثبت بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی بوده و همچنین دوره تصدی مدیران رابطه فوق را تشدید می‌کند.

نیکولو فیلیپو^{۱۳} (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی رابطه بین قدرت مدیرعامل و گزارشگری پایداری در شرکت پرداختند. نمونه مورد مطالعه متشکل از ۱۰۸۱۹ سال شرکت از شرکت‌های چندملیتی فعال در اروپا برای دوره زمانی ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ است و با استفاده از الگوهای رگرسیونی چند متغیره مورد آزمون قرار گرفت. نتایج نشان داد که قدرت مدیرعامل باعث کاهش انگیزه‌های افشای پایداری شرکتی شده و بین این دو متغیر یک رابطه معکوس وجود دارد.

ویکتوریا و همکاران^{۱۴} (۲۰۲۰) در تحقیقی به بررسی تأثیر هزینه نمایندگی بر رابطه بین گزارشگری پایداری و کیفیت سود شرکت‌های افریقای جنوبی پرداختند. بدین منظور برای آزمون فرضیه‌های تحقیق، تعداد ۴۴۲۰ سال شرکت، در بازه زمانی پنج‌ساله ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۵ انتخاب شده است. آزمون فرضیه‌های تحقیق از طریق مدل رگرسیون چند متغیره انجام گردید. نتایج نشان داد که بین گزارشگری پایداری و کیفیت سود رابطه مستقیم وجود دارد و همچنین هزینه نمایندگی بر رابطه فوق تأثیر معکوس دارد.

نصرت زاده و آقاجانی (۱۴۰۱) در تحقیقی به بررسی رابطه بین دوره تصدی مدیرعامل و ارزش وجوه نقد مازاد پرداختند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اصلی بیانگر این است بین دوره تصدی مدیرعامل و ارزش وجوه نقد مازاد رابطه منفی و معناداری وجود دارد. به عبارتی با افزایش دوره تصدی مدیرعامل، ارزش وجوه نقد مازاد کاهش می‌یابد.

علیزاده و پیلهوری (۱۴۰۰) به بررسی تحلیل معیارهای بهبود بهره‌وری و کارایی عملیاتی سرویس‌های مبتنی بر محاسبات ابری با استفاده از تکنیک دیمتل و با رویکرد بقاء کسب‌وکار پرداختند. با تجزیه و تحلیل اطلاعات مشخص گردید که در بین شش معیار معرفی شده، معیار عوامل اقتصادی با بیشترین مجموع سطری دارای بیشترین اثرگذاری را بر روی سایر مؤلفه‌های

¹² Wafa. C

¹³ Nicola Raimo and Filippo V

¹⁴ Victoria.A

بهبود بهره‌وری سیستم‌های مبتنی بر محاسبات ابری دارا بوده است و عوامل سازمانی دارای بیشترین ضریب وزنی را در بین سایر معیارها بوده و دارای بیشترین تأثیر در کل سیستم است. در نتیجه استفاده از تکنولوژی‌های مبتنی بر محاسبات ابری جهت کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری در استفاده بهینه هر چه بیشتر از منابع سخت‌افزاری موجود در درون سازمان مورد توجه مدیران قرار گرفته است. نرم‌افزارهای مدیریت مبتنی بر محاسبات ابری منابع سخت‌افزاری را انبارگردانی نموده و با به‌کارگیری صحیح و به‌موقع آنان راندمان عملکرد شبکه را افزایش داده و باعث کاهش مصرف انرژی می‌شود.

دهقانی سلطانی و همکاران (۱۴۰۰) به تأثیر چابکی بر عملکرد عملیاتی با تبیین نقش پایداری (مورد مطالعه: شرکت‌های کوچک و متوسط در شهر کرمان) پرداختند. نتایج حاصل از معادلات ساختاری نشان داد که متغیر پایداری بر عملکرد عملیاتی تأثیر معنادار دارد و مقدار مثبت بتا (۸۶۹/۰) نشان‌دهنده مثبت بودن این تأثیر می‌باشد. متغیر پایداری در تأثیرگذاری چابکی بر عملکرد عملیاتی در شرکت‌های کوچک و متوسط در شهر کرمان نقش میانجی دارد و مقدار مثبت بتای به‌دست‌آمده (۴۴۷/۰) نشان‌دهنده مثبت بودن این تأثیر می‌باشد. بنابراین، پایداری در تأثیرگذاری چابکی بر عملکرد عملیاتی در شرکت‌های کوچک و متوسط در شهر کرمان نقش میانجی دارد.

۳- روش تحقیق

۳-۱- جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

جامعه‌ی آماری این تحقیق شامل کلیه‌ی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران برای یک دوره‌ی زمانی ۱۰ ساله از سال ۱۳۹۱ تا پایان سال ۱۴۰۰ می‌باشد. کیفیت و سهولت دسترسی به اطلاعات صورت‌های مالی از جمله دلایل انتخاب جامعه آماری است. نمونه‌گیری به‌صورت حذفی انجام شده و شامل کلیه شرکت‌های جامعه آماری است که حائز شرایط زیر باشند:

- ۱- قبل از سال ۱۳۹۲ در بورس اوراق بهادار پذیرفته‌شده باشد. در محاسبه‌ی برخی داده‌های سال جاری داده‌های سال قبل را نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- ۲- اطلاعات مورد نیاز این تحقیق و متغیرهای تحقیق در رابطه با شرکت‌ها از سال ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ در دسترس باشد.
- ۳- پایان سال مالی شرکت‌ها در طول این سال‌ها تغییر نکرده باشد و منتهی به ۲۹ اسفند باشد.

۴- جزء شرکت‌های سرمایه‌گذاری واسطه‌گری مالی نباشد زیرا ماهیت و طبقه‌بندی اقلام صورت‌های مالی متفاوتی دارند.

۳-۲- روش تحقیق

این تحقیق، از بعد رویکرد انجام تحقیق، جزء خردگرایانه، از بعد هدف، جزء تحقیقات کاربردی، از بعد ماهیت تحقیق، جزء تحقیقات مروری، از نوع ماهیت داده‌ها، جزء تحقیقات کمی و کیفی، از لحاظ روش شناخت تحقیق، جزء تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی و همچنین پس رویدادی می‌باشد. از بعد نوع استدلال، جزء استدلال‌های قیاسی و استقرایی، از بعد زمان، جزء تحقیقات گذشته‌نگر و از بعد طول مدت‌زمان انجام تحقیق، جزء تحقیقات ترکیبی و از لحاظ روش جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات، جزء تحقیقات کتابخانه‌ای و میدانی و همچنین از بعد روش تحلیل داده‌ها، جزء تحقیقات تحلیل محتوا مبتنی بر روش‌های آماری می‌باشد.

۳-۳- روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات

در این تحقیق، گردآوری داده‌ها و اطلاعات در دو مرحله انجام می‌شود. در مرحله اول برای تدوین مبانی نظری و پیشینه تحقیق از روش کتابخانه‌ای و در مرحله دوم، برای گردآوری داده‌های موردنظر از صورت‌های مالی، اطلاعات ارائه‌شده به بورس اوراق بهادار و سایر منابع اطلاعاتی مرتبط و برای به دست آوردن برخی متغیرهای تحقیق از سایت شرکت بورس اوراق بهادار و همچنین از نرم‌افزار ره‌آورد نوین به صورت میدانی استفاده شده است.

۳-۴- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

روش اتخاذ شده در این تحقیق برای برآورد و آزمون فرضیه‌ها، رگرسیون چند متغیره می‌باشد و همچنین برای تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها و بررسی آزمون فرضیه‌های حاضر از آمار توصیفی (شامل میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (رگرسیون خطی چند متغیره) استفاده خواهد شد. جهت آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های همچون مانایی، همسانی واریانس و ... و همچنین برای آزمون فرضیه‌ها ابتدا با استفاده از آزمون F لیمر درستی ادغام داده‌ها مورد بررسی و سپس با استفاده از آزمون هاسمن نوع روش آزمون (اثرات ثابت یا تصادفی) تعیین و از آماره T برای بررسی معنی‌داری فرضیه‌های متغیر مستقل در سطح اطمینان ۹۵٪ محاسبه می‌شوند.

لازم به ذکر است که داده‌های مورد استفاده برای متغیرهای این تحقیق با نرم‌افزار Excel نسخه ۲۰۱۰ محاسبه و پردازش شده و سپس تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌های تحقیق، به همراه نتایج آن نیز با توجه به خروجی‌های به دست آمده از نرم‌افزار Eviews نسخه ۹ استفاده شده است.

۳-۵- روش گردآوری داده‌ها و اطلاعات

در این تحقیق، گردآوری داده‌ها و اطلاعات در دو مرحله انجام می‌شود. در مرحله اول برای تدوین مبانی نظری و پیشینه تحقیق از روش کتابخانه‌ای و در مرحله دوم، برای گردآوری داده‌های مورد نظر از صورت‌های مالی، اطلاعات ارائه شده به بورس اوراق بهادار و سایر منابع اطلاعاتی مرتبط و برای به دست آوردن برخی متغیرهای تحقیق از سایت شرکت بورس اوراق بهادار و همچنین از نرم‌افزار ره‌آورد نوین به صورت میدانی استفاده شده است.

۳-۶- روش تجزیه و تحلیل داده‌ها و اطلاعات

روش اتخاذ شده در این تحقیق برای برآورد و آزمون فرضیه‌ها، رگرسیون چند متغیره می‌باشد و همچنین برای تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها و بررسی آزمون فرضیه‌های حاضر از آمار توصیفی (شامل میانگین، انحراف معیار) و آمار استنباطی (رگرسیون خطی چند متغیره) استفاده خواهد شد. جهت آزمون فرضیه‌ها از آزمون‌های همچون مانایی، همسانی واریانس و ... و همچنین برای آزمون فرضیه‌ها ابتدا با استفاده از آزمون F لیمر درستی ادغام داده‌ها مورد بررسی و سپس با استفاده از آزمون هاسمن نوع روش آزمون (اثرات ثابت یا تصادفی) تعیین و از آماره T برای بررسی معنی‌داری فرضیه‌های متغیر مستقل در سطح اطمینان ۹۵٪ محاسبه می‌شوند. لازم به ذکر است که داده‌های مورد استفاده برای متغیرهای این تحقیق با نرم‌افزار Excel نسخه ۲۰۱۰ محاسبه و پردازش شده و سپس تجزیه و تحلیل و آزمون فرضیه‌های تحقیق، به همراه نتایج آن نیز با توجه به خروجی‌های به دست آمده از نرم‌افزار Eviews نسخه ۹ استفاده شده است.

۴- تجزیه و تحلیل آماری :

۴-۱- آمار توصیفی

در جدول ۱ شاخص‌های مرکزی و پراکندگی مربوط به متغیرهای تحقیق نشان داده شده است.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای کمی تحقیق

| متغیرهای تحقیق | نماد | تعداد مشاهدات | میانگین | میانه | انحراف معیار | چولگی | کشیدگی | ماکزیمم | مینیمم |
|----------------|------|---------------|---------|-------|--------------|-------|--------|---------|--------|
| | | | | | | | | | |

| | | | | | | | | | |
|------------------|------|------|-------|-------|-------|-------|-------|-------|--------|
| عملکرد عملیاتی | OC | ۱۳۲۰ | ۱,۰۹ | ۰,۳۷ | ۲,۸۴ | ۲۷,۳۲ | ۳,۷۳ | ۳۰,۳۵ | -۱۸,۱۳ |
| گزارشگری پایداری | SR | ۱۳۲۰ | ۱۹,۳۲ | ۱۹,۰۱ | ۴,۰۲ | ۳,۰۱ | -۰,۰۱ | ۳۴ | ۶ |
| اهرم مالی | LEV | ۱۳۲۰ | ۰,۵۲ | ۰,۵۴ | ۰,۲۰ | ۲,۵۸ | -۰,۳۱ | ۰,۹۹ | ۰,۰۰۱ |
| اندازه شرکت | SIZE | ۱۳۲۰ | ۶,۳۲ | ۶,۲۶ | ۰,۷۰ | ۰,۳۹ | ۳,۱۲ | ۹,۱۸ | ۴,۳۷ |
| فرصت رشد | GR | ۱۳۲۰ | ۰,۰۹ | ۰,۰۲ | ۰,۱۵۱ | ۱۱,۰۲ | ۲,۶۹ | ۰,۹۶ | ۰,۰۰۱ |

جدول ۲- آمار توصیفی متغیر کیفی تحقیق

| نام متغیر | نوع طبقه | فراوانی | درصد |
|------------------|----------|---------|---------|
| دوره تصدی مدیران | ۰ | ۷۶۴ | ٪ ۶۸/۴۶ |
| | ۱ | ۳۵۲ | ٪ ۳۱/۵۴ |

گزارشگری پایداری با تعداد مشاهده ۱۳۲۰، با میانگین تقریبی ۱۹,۳۲ درصد نشان دهنده این نکته است که کل شاخص های افشای پایداری شرکت ها نمونه در یادداشت های توضیحی همراه صورت های مالی تقریباً ۱۹ مورد از شاخص ها گزارش شده است و همچنین بیشترین مقدار افشا با ۳۴ درصد می باشد و در بین شرکت ها نمونه شرکت هایی وجود دارد که فقط ۶ مورد در زمینه اطلاعات پایداری افشا کرده که به همین دلیل عدد شش لحاظ شده است و باید اشاره کرد که انحراف معیار ۴,۲ درصدی نشانه پراکندگی نسبتاً متوسط این متغیر می باشد بدین معنا که شرکت ها نسبت به میانگین ۴,۲ درصدی افشای اطلاعات زیست محیطی نزدیک هستند و پراکندگی زیادی ندارد. اهرم مالی با تعداد مشاهده ۱۳۲۰، با میانگین تقریبی ۵۲ درصد نشان دهنده این نکته است که ۵۲ درصد از کل دارایی شرکت از طریق بدهی تأمین شده است و همچنین بیشترین مقدار وجود بدهی در دارایی شرکت ها ۹۹ درصد می باشد و در بین شرکت ها نمونه شرکت هایی وجود دارد که هیچ بدهی در طی سال برای خود لحاظ نکرده که به همین دلیل صفر لحاظ شده است و باید اشاره کرد که انحراف معیار ۲۰ درصدی نشانه پراکندگی نسبتاً کم این متغیر می باشد بدین معنا که شرکت ها نسبت به میانگین ۵۲ درصدی اهرم مالی نزدیک هستند و پراکندگی زیادی ندارد. کشیدگی این متغیر ۲,۵۸ می باشد که نشانه ارتفاع توزیع برای این متغیر است و همچنین چولگی این متغیر که نشانگر عدم تقارن توزیع احتمالی است و بیان می کند که اگر داده ها نسبت به میانگین متقارن باشند، چولگی برابر صفر

خواهد بود با این حال این شاخص برای اهرم مالی برابر است با ۰,۳- که به جهت منفی بودن توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر پایین است. اندازه شرکت با تعداد مشاهده ۱,۳۲۰، با میانگین تقریبی ۶,۳۲ درصد نشان‌دهنده این نکته است که لگاریتم طبیعی دارایی شرکت با مقدار فوق نزدیک شده است و همچنین بیشترین مقدار دارایی (تسهیلات) با ۹,۱۸ درصد می‌باشد و همچنین کمترین حدنصاب با ۴,۳۷ می‌باشد و باید اشاره کرد که انحراف معیار ۰,۷۰ نشانه پراکندگی بالا این متغیر می‌باشد بدین معنا که شرکت‌ها نسبت به میانگین ۶,۳۲ درصدی دارای دارایی پراکنده بوده و نزدیک نیست و پراکندگی نسبتاً بالا دارد. کشیدگی این متغیر ۳,۱۲ می‌باشد که نشانه ارتفاع توزیع برای این متغیر است و همچنین چولگی این متغیر که نشانگر عدم تقارن توزیع احتمالی است و بیان می‌کند که اگر داده‌ها نسبت به میانگین متقارن باشند، چولگی برابر صفر خواهد بود با این حال این شاخص برای اندازه شرکت برابر است با ۰,۳۹ که به جهت مثبت بودن توزیع نامتقارن با کشیدگی به سمت مقادیر بالاتر است

۴-۳- مانایی (ایستایی) متغیرها

پیش از برآورد مدل در مطالعاتی که با داده‌های پانلی (مقطعی و سری زمانی) مربوط هستند باید مانایی (ثابت بودن توزیع متغیر در طول زمان) متغیرهای مورد مطالعه بررسی شوند زیرا در صورتی که متغیرها مانا نباشد، باعث به وجود آمدن رگرسیون کاذب می‌شوند.

برای تعیین مانایی^{۱۵} متغیرهای مدل از آزمون‌های ریشه واحد در داده‌های تابلویی استفاده می‌شود. پایایی متغیرها به معنی ثابت بودن میانگین واریانس متغیرها در طول زمان و کوواریانس متغیرها بین سال‌های مختلف است. طبق نظر گجراتی در اقتصادسنجی چنانچه تعداد مقاطع یا شرکت‌ها خیلی بیشتر از مقطع زمانی باشد نیازی به مانا کردن یا پایایی داده‌ها نداریم. در این تحقیق، چون تعداد شرکت‌ها خیلی بیشتر از تعداد سال‌ها می‌باشد لذا طبق نظر گجراتی (۱۹۹۵) نیازی به مانا کردن داده‌ها نیست. ولی با این حال نتایج آزمون ریشه واحد مورد بررسی قرار داده می‌شود. در این تحقیق از آزمون‌های لوین، لین و چو برای آزمون مانایی متغیرها استفاده شده است. با توجه به اینکه سطح معنی‌داری به دست آمده برای آزمون لوین، لین و چو برای همه متغیرها کمتر از سطح خطای ۰,۰۵ می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که متغیرهای تحقیق در سطح مانا می‌باشند، بنابراین با توجه به مانا بودن متغیرها در تحلیل رگرسیونی مشکل ایجاد شدن رگرسیون کاذب وجود نخواهد داشت (جدول ۳).

¹⁵ stationary

جدول ۳ آزمون مانایی لوین، لین و چو هم انباشتگی متغیرهای تحقیق

| آزمون لوین، لین و چو | | متغیر | |
|----------------------|---------------|-------|------------------|
| نتیجه آزمون | سطح معنی داری | | |
| مانا | ۰,۰۰۱۱ | TM | دوره تصدی مدیران |
| مانا | ۰,۰۰۰۰ | OC | عملکرد عملیاتی |
| مانا | ۰,۰۰۳۲ | SR | گزارشگری پایداری |
| مانا | ۰,۰۰۰۰ | LEV | اهرم مالی |
| مانا | ۰,۰۰۲۸ | SIZE | اندازه شرکت |
| مانا | ۰,۰۰۰۴ | GR | فرصت رشد |

۴-۴- آزمون نرمال بودن توزیع متغیرهای تحقیق

در انجام این تحقیق به منظور تخمین پارامترهای مدل از روش حداقل مربعات معمولی استفاده می‌گردد و این روش بر این فرض استوار است که متغیرهای تحقیق دارای توزیع نرمال باشد، به طوری که توزیع غیر نرمال متغیرها منجر به تخطی از مفروضات این روش برای تخمین پارامترها می‌شود. در این مطالعه از روش کولموگروف-اسمیرونوف استفاده شده است. با توجه به اینکه سطح اهمیت برای متغیرهای تحقیق کمتر از ۰,۰۵ می‌باشد، این متغیرها از توزیع نرمال برخوردار نیست. در این تحقیق برای نرمال‌سازی از روش تابع توزیع معکوس در نرم‌افزار Spss بهره گرفته شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد. از آنجایی که بعد از نرمال‌سازی داده‌ها، سطح اهمیت برای متغیرهای تحقیق، بالاتر از ۰,۰۵ می‌باشد، این متغیر بعد از فرایند نرمال‌سازی دارای توزیع نرمال هستند.

جدول ۴: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرونوف قبل از نرمال‌سازی

| متغیر | تعداد | سطح اهمیت (Sig) |
|------------------|-------|-----------------|
| دوره تصدی مدیران | ۱۳۲۰ | ۰,۰۰۳ |
| عملکرد عملیاتی | ۱۳۲۰ | ۰,۰۰۲ |
| گزارشگری پایداری | ۱۳۲۰ | ۰,۰۰۰ |
| اهرم مالی | ۱۳۲۰ | ۰,۰۰۰ |
| اندازه شرکت | ۱۳۲۰ | ۰,۰۰۰ |

_____ بررسی دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری ...

| | | |
|----------|------|-------|
| فرصت رشد | ۱۳۲۰ | ۰,۰۰۱ |
|----------|------|-------|

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵: نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف بعد از نرمال‌سازی

| متغیر | تعداد | سطح اهمیت (Sig) |
|------------------|-------|-----------------|
| دوره تصدی مدیران | ۱۳۲۰ | ۰,۱۱۰ |
| عملکرد عملیاتی | ۱۳۲۰ | ۰,۳۲ |
| گزارشگری پایداری | ۱۳۲۰ | ۰,۲۱۱ |
| اهرم مالی | ۱۳۲۰ | ۰,۳۱۴ |
| اندازه شرکت | ۱۳۲۰ | ۰,۲۲۳ |
| فرصت رشد | ۱۳۲۰ | ۰,۱۹۱ |

۴-۵- آزمون همبستگی

هدف روش‌های همبستگی، بررسی میزان رابطه‌ی بین دو یا چند متغیر است درحالی‌که رگرسیون به دنبال پیش‌بینی یک متغیر بر اساس مطالعه‌ی تغییرات یک یا چند متغیر دیگر است. آنچه در خروجی نتایج رگرسیون و همبستگی باعث ایجاد تفاوت می‌شود آن است که در همبستگی همیشه رابطه‌ی متغیرها به صورت دوطرفه‌ی موردسنجش قرار می‌گیرد اما در یک مدل رگرسیون اثرات متغیرها به صورت هم‌زمان بررسی می‌شود.

جدول ۵- ضریب همبستگی پیرسون

| متغیرها | عملکرد عملیاتی | گزارشگری پایداری | دوره تصدی مدیران | اهرم مالی | اندازه شرکت | فرصت رشد |
|------------------|-----------------|------------------|------------------|-----------|-------------|----------|
| عملکرد عملیاتی | ۱ | | | | | |
| گزارشگری پایداری | ۰,۱۸ (۰,۰۴۱) | ۱ | | | | |
| دوره تصدی مدیران | ۰,۱۲ (۰,۰۲۲) | ۰,۲۲ (۰,۰۱) | ۱ | | | |
| اهرم مالی | ۰,۶۵ (۰,۰۳) | -۰,۱۵ (۰,۰۲۲) | -۰,۲۷ (۰,۰۱۴) | ۱ | | |

| | | | | | | |
|---|----------------|-----------------|-------------------|-----------------|-----------------|-------------|
| | | ۰,۲۲ (۰,۰۱۴) | ۰,۸۷ (۰,۰۳۳) | ۰,۲۹ (۰,۰۱۱) | ۰,۲۱ (۰,۰۲۱) | اندازه شرکت |
| ۱ | ۰,۲۸ (۰,۰۱) | ۰,۲۴ (۰,۰۸) | ۰,۱۷۷- (۰,۰۳۲) | ۰,۲۰ (۰,۰۱۱) | ۰,۳۳ (۰,۰۸) | فرصت رشد |

* شایان ذکر است که تمامی متغیرها در سطح معناداری ۱۰ درصد معنادار شده است. نتایج آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی رابطه مستقیم وجود دارد و همچنین خوانایی گزارشگری مالی هم باعث افزایش گزارشگری پایداری شده و همچنین باعث افزایش عملکرد عملیاتی می‌گردد.

۴-۶- نتایج آزمون F لیمر

اولین آزمون تشخیصی در داده‌های مقطع عرضی، سری زمانی، آزمون F- لیمر است. در روش پانل دیتا برای اینکه تعیین کنیم که تخمین مدل از روش داده‌های تلفیقی (pool) یا داده‌های تابلویی (panel) صورت بگیرد، از آزمون F- لیمر استفاده شده است. تفاوت روش رگرسیون pool و panel در این است که pool برای همه شرکت‌ها دارای یک عرض از مبدأ است اما در روش panel به ازای هر مقطع که در اینجا شرکت است می‌تواند یک عرض از مبدأ به ما بدهد.

جدول ۶- نتایج آزمون F لیمر در سطح ۵ درصد

| نتیجه آزمون | P_Value | معادله مربوط به |
|----------------------------|---------|-----------------|
| انتخاب پانل دیتا (تابلویی) | ۰,۰۰۰ | فرضیه اول |

منبع: یافته‌های تحقیق

از آنجایی که سطح معناداری برای فرضیه تحقیق که در این جدول با P_Value نمایش داده می‌شود از ۰,۰۵ کمتر شده است، در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل آن تأیید می‌شود. یعنی فرضیه امکان وجود داده‌های تلفیقی به نفع داده‌های تابلویی رد می‌شود.

۴-۷- نتایج آزمون هاسمن

بررسی دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری... _____

بعد از مشخص شدن نوع مدل داده‌ها، باید مشخص شود که از کدام روش اثرات ثابت و یا روش اثرات تصادفی برای تخمین استفاده شود. بنابراین برای تشخیص این موضوع از آزمون هاسمن استفاده می‌شود.

جدول ۷- نتایج آزمون هاسمن

| نتیجه آزمون | P_Value | معادله مربوط به |
|---------------------|---------|-----------------|
| پانلی با اثرات ثابت | ۰,۰۰۱ | فرضیه اول |

از آنجایی که سطح معناداری در این جدول که با P_Value نمایش داده می‌شود در فرضیه، از ۰,۰۵ کمتر شده است، در نتیجه فرضیه صفر رد و فرضیه مقابل آن تأیید می‌شود. روش مناسب برآورد مدل، اثرات ثابت می‌باشد.

۴-۸- آزمون فرضیه تحقیق

فرضیه دوم: دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد.

نتایج به دست آمده از برازش مدل در جدول (۸-۴) ارائه شده است.

$$OC_{it} = \beta_0 + \beta_1 SR_{it} + \beta_2 TM_{it} + \beta_3 (SR_{it} * TM_{it}) + \beta_4 Lev_{it} + \beta_5 SIZE_{it} + \beta_6 growth_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۸- نتایج برازش مدل با استفاده از روش اثرات ثابت

| متغیر وابسته: عملکرد عملیاتی | | | | | |
|--------------------------------|--------------|-------------------|---------|-------|---------------------------------------|
| روش تخمین: پانلی با اثرات ثابت | | | | | |
| رابطه | سطح معناداری | ضریب تورم واریانس | آماره t | ضریب | متغیرهای تحقیق |
| معنادار | ۰,۰۰۰ | ۲,۹۹ | ۸,۱۶ | ۰,۲۳ | گزارشگری پایداری |
| معنادار | ۰,۰۰۰ | ۳,۹۴ | ۱۱,۴۱ | ۰,۳۶ | دوره تصدی مدیران |
| معنادار | ۰,۰۰۰ | ۳,۵۶ | ۵,۹۲ | ۰,۱۲ | (گزارشگری پایداری * دوره تصدی مدیران) |
| معنادار | ۰,۰۱۵ | ۱,۰۲ | -۲,۴۳ | -۰,۰۲ | اهرم مالی |
| معنادار | ۰,۰۰۰ | ۱,۱۳ | ۱۵,۱۶ | ۰,۲۴ | اندازه شرکت |

| | | | | | |
|---------------------------------------|--------------|---------|------|-------|---------|
| فرصت رشد | ۰,۱۷ | ۸,۶۳ | ۱,۶۸ | ۰,۰۰۰ | معنادار |
| ضریب تعیین مدل | ۰,۴۰ | | | | |
| ضریب تعیین تعدیل شده مدل | ۰,۳۸ | | | | |
| آماره بروش پاگان (ناهمسانی واریانس) | F | ۱۲۷۰۷,۶ | | | |
| | سطح معناداری | ۰,۰۰۰ | | | |
| آماره دوربین واتسون | ۱,۸۴ | | | | |
| آماره F جدول | ۶۱,۶۲ | | | | |
| سطح معناداری | ۰,۰۰۰ | | | | |

منبع: یافته‌های تحقیق

یکی از مفروضات رگرسیون کلاسیک همسانی واریانس باقیمانده‌ها است. در این مطالعه برای بررسی همسانی واریانس‌ها از آزمون بریوش پاگان استفاده شده است. با توجه به سطح اهمیت این آزمون که کوچکتر از ۰,۰۵ می‌باشد (۰,۰۰۰) فرضیه صفر مبنی بر وجود همسانی واریانس رد شده و می‌توان گفت مدل دارای مشکل ناهمسانی واریانس می‌باشد. در این مطالعه جهت رفع مشکل در برآورد مدل از روش برآورد حداقل مربعات تعمیم یافته استفاده شده است. همچنین در این مطالعه برای آزمون همبسته نبودن باقیمانده‌ها که یکی از مفروضات تجزیه و تحلیل رگرسیون می‌باشد و خودهمبستگی نامیده می‌شود از آزمون دوربین واتسون استفاده شده است. با توجه به نتایج اولیه برآورد مدل مقدار آماره دوربین واتسون مابین ۱,۵ و ۲,۵ بوده، می‌توان نتیجه گرفت باقیمانده‌ها مستقل از هم می‌باشند. مقدار آماره دوربین واتسون برابر با ۱,۸۴ می‌گردد. ضریب تعیین مدل (۰/۴۰) معرف قدرت توضیح کنندگی مدل برآورد شده می‌باشد. در بررسی معنی داری ضرایب با توجه به جدول (۸-۴)، از آنجایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر گزارشگری پایداری (۰,۰۰۰) کوچکتر از ۰,۰۵ می‌باشد، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر عملکرد عملیاتی در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب گزارشگری پایداری (۰,۲۳)، نشان‌دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیر بر عملکرد عملیاتی می‌باشد. از آنجایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر دوره تصدی مدیران (۰,۰۰۰) کوچکتر از ۰,۰۵ می‌باشد، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر عملکرد عملیاتی در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب دوره تصدی مدیران (۰,۳۶)، نشان‌دهنده

میزان تأثیر مثبت این متغیر بر عملکرد عملیاتی می‌باشد. از آنجایی که احتمال آماره t برای ضریب متغیر تعدیلی دوره تصدی مدیران با گزارشگری پایداری (۰,۰۰۰) کوچک‌تر از ۰,۰۵ می‌باشد، در نتیجه وجود تأثیر معناداری این متغیر بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب تعدیلی دوره تصدی مدیران با گزارشگری پایداری (۰,۱۲)، نشان‌دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیر بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی می‌باشد. در بررسی سطح معنی‌داری متغیرهای کنترلی اهرم مالی، اندازه شرکت، فرصت رشد به ترتیب برابر با (۰,۰۱۵)، (۰,۰۰۰)، (۰,۰۰۰) می‌باشد که تأثیر این متغیرها در سطح اطمینان ۰,۹۵ رد نمی‌گردد. مثبت بودن ضریب متغیرهای اندازه شرکت و فرصت رشد، به ترتیب برابر با (۰,۲۴) و (۰,۱۷) نشان‌دهنده میزان تأثیر مثبت این متغیرها بر عملکرد عملیاتی می‌باشد. منفی بودن ضریب متغیر اهرم مالی، برابر با (۰,۰۲-) نشان‌دهنده میزان تأثیر منفی این متغیر بر عملکرد عملیاتی می‌باشد.

۹-۴- یافته‌های تحقیق

نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر می‌باشد:

جدول ۱۰- نتایج آزمون فرضیه‌های تحقیق

| ردیف | فرضیه | نتیجه | نوع تأثیر |
|------|---|-------|-----------|
| ۱ | گزارشگری پایداری بر عملکرد عملیاتی با تأکید بر نقش تعدیلی قابلیت دوره تصدی مدیران تأثیر معناداری دارد | پذیرش | مستقیم |

نتیجه‌گیری و پیشنهادات

عملکرد عملیاتی یکی از فاکتورهای بسیار مهم در بازاریابی دیجیتال محسوب می‌شود به همین خاطر تصمیم گرفتیم تا در این مطلب به این موضوع بپردازیم و هر آنچه نیاز است را برای شما دوستان و همراهان عزیز بیان کنیم. آشنایی با شاخص کلیدی عملکرد یا همان عملکرد عملیاتی می‌تواند زمینه‌ساز برتری یک کسب‌وکار نسبت به سایر رقبا باشد. بدین ترتیب برای همه افرادی که در زمینه دیجیتال مارکتینگ و یا هر کسب‌وکار آنلاین دیگری فعالیت دارند، اهمیت ویژه‌ای دارد که با شاخص‌های کلیدی عملکرد آشنایی داشته باشد بنابراین، مسئله اصلی تحقیق حاضر چنین مطرح می‌شود که در بایم دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت چه تأثیری دارد؟ حال در راستای این مسئله فرضیه‌های تحقیق مطرح شده و مورد آزمون قرار خواهند گرفت.

بنابراین به منظور پاسخ به سؤال فوق فرضیه‌های تحقیق به صورت زیر تدوین گردید:

۱- دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر دارد.

قلمرو تحقیق حاضر که از نظر مکانی محدود به بورس اوراق بهادار تهران و قلمرو زمانی سال‌های بین ۱۳۹۱ تا ۱۴۰۰ بوده است. با توجه به روش حذف سیستماتیک تعداد ۱۳۲ شرکت به عنوان نمونه تحقیق انتخاب گردید. داده‌های مورد نیاز جهت محاسبه متغیرهای تحقیق، از بانک‌های اطلاعاتی «تدبیر پرداز» و «ره‌آورد نوین» استخراج شده است. در این تحقیق، ابتدا به بررسی آمار توصیفی متغیرهای تحقیق در غالب شاخص‌های پراکندگی و مرکزی و سپس به منظور بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها از آزمون جاکرک برا استفاده شد. همچنین جهت تشخیص مانا بودن داده‌ها از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته استفاده شد. در نهایت به منظور بررسی هر یک از فرضیه‌ها از مدل‌های رگرسیونی استفاده گردید. بر اساس نوع روش تخمین مشخص شده طی آزمون‌های F لیمر و هاسمن، مدل‌های تحقیق برآورد گردید و نتایج تخمین برای هر یک از مدل‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

برای توجیه نتایج تحقیق به دو نظریه پیرامون نتایج اشاره می‌شود تئوری نمایندگی، تئوری اولی است که برای توضیح گزارشگری مسئولیت اجتماعی و پایداری مورد استفاده قرار می‌گیرد. بر اساس این تئوری، شرکت مجموعه‌ای از قراردادهای مختلف بین بخش‌های متفاوت است. یک نمونه از این قراردادهای نمایندگی، رابطه بین مدیر و مالک می‌باشد. تئوری نمایندگی نشان می‌دهد که شرکت‌ها باید به منظور کاهش هزینه‌های نمایندگی بین نماینده و کارفرما، اطلاعات بیشتری را ارائه نمایند. به عبارت دیگر شرکت‌ها باید به منظور اجتناب از مشکلات عدم تقارن اطلاعاتی یعنی انتخاب نادرست و، گزارشگری خود را بهبود بخشیده و تمام ۱۲ مخاطره اخلاقی اطلاعات خصوصی و پنهان را به صورت داوطلبانه افشا نمایند.

تئوری دوم، تئوری ذینفعان است که بتواند بر دستیابی شرکت به اهدافش تأثیر بگذارد یا تحت تأثیر آن واقع شود. ذینفعان شامل سهامداران، اعتباردهندگان، کارکنان، مشتریان، تأمین‌کنندگان، قانون‌گذاران و سایر گروه‌ها می‌شوند. انتظارات این ذینفعان متفاوت است. بنابراین بسیار حائز اهمیت است که مدیریت بتواند منابع شرکت را به بهترین شکل ممکن به این، انتظارات و خواسته‌ها اختصاص دهد تئوری ذینفعان بیان می‌کند که موفقیت شرکت مبتنی بر حفظ روابط خوب با جامعه، احترام به ارزش‌های اجتماعی و پاسخ به تعهدات و مسائل

اجتماعی است. گزارش پایداری بخشی از ارتباط شرکت و ذینفعانش محسوب می‌شود که از یک‌سو نشان‌دهنده توجه و احترام به جامعه و از سوی دیگر نشانگر تبادل منافع است.

نتایج تحقیق حاضر با نتیجه تحقیق دوی و همکاران (۲۰۲۲) همسو و هم‌راستا می‌باشد در تحقیق آنان نیز وجود رابطه مستقیم بین گزارشگری پایداری و مربوط بودن ارزش اطلاعات مورد تأیید واقع شده است. همچنین سوتوپو و همکاران در تحقیقی اثر افشای اطلاعات پایداری شرکت بر محتوای اطلاعاتی صورت‌های مالی را بررسی کردند. نمونه تحقیق آنان شامل ۲۲۰ شرکت تعداد ۱۱۰ شرکت که موفق به دریافت جایزه گزارشگری پایداری شده بودند و تعداد ۱۱۰ شرکت دیگر که این جایزه را دریافت نکرده بودند (در بازه زمانی ۲۰۱۶-۲۰۰۸) در کشور مالزی بود. نتایج تحقیق سوتوپو و همکاران نشان داد که سود هر سهم، تغییرات سود هر سهم و ارزش دفتری هر سهم دارای محتوای اطلاعاتی است. همچنین، در شرکت‌هایی که جایزه گزارشگری پایداری را دریافت کرده‌اند نسبت به شرکت‌هایی که این جایزه را دریافت نکرده‌اند بین سود هر سهم و تغییرت سود هر سهم باقیمت سهم و بازده سهم رابطه مثبت قوی‌تری وجود دارد. در واقع، نتایج بیانگر این بود که گزارشگری پایداری بر محتوای اطلاعاتی صورت‌های مالی تأثیرگذار است می‌توان اذعان داشت که دلیل همخوانی نتایج در تئوری علامت‌دهی می‌باشد که تئوری علامت‌دهی مبتنی بر این مفهوم است که شرکت‌ها به منظور نشان دادن موقعیت خوب خود در بازار و ایجاد تأثیر مثبت بر آن، حجم قابل توجهی از اطاعات را به صورت داوطلبانه افشا می‌کنند به عبارت دیگر شرکتها باید به منظور ارتقای شهرت و اعتبار و ارزش برند خود، اطلاعات بیشتری را در زمینه عملکرد اقتصادی، زیست محیطی و اجتماعی ارائه نمایند.

با توجه به نتایج و دست آوردهای تحقیق حاضر می‌توان پیشنهادهای کاربردی زیر را متصور شد:

طبق فرضیه دوره تصدی مدیران بر رابطه بین گزارشگری پایداری و عملکرد عملیاتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران تأثیر مستقیم و معناداری دارد. این موضوع باید در سطح خرد و کلان توسط دولت و نهادهای ناظر بر بازار سرمایه مورد توجه قرار گیرد و استانداردها و رهنمودهای الزم و استراتژی‌های نظارتی جهت بهبود عملکرد پایداری شرکت‌ها توسط نهادهای ذی‌ربط تدوین شود. همکاری سازمان بورس اوراق بهادار با سازمان‌های بین‌المللی فعال در حوزه گزارشگری پایداری از جمله سازمان گزارشگری جهانی و هیئت

استانداردهای حسابداری پایداری، آموزش حسابداری پایداری در برنامه درسی حسابداری در دانشگاه‌ها، ایجاد هسته پایداری در دانشگاه‌ها و سوق دادن بخشی از رساله‌ها به این حوزه، تخصیص بخشی از بودجه تحقیقی دانشگاه‌ها به انجام تحقیق‌های کاربردی در حوزه گزارشگری پایداری، پایش شرکت‌های بورسی و تهیه شاخص‌های پایداری و ارزیابی شرکت‌ها بر مبنای آن‌ها، به‌کارگیری استراتژی‌های حمایتی و انگیزشی از جمله رتبه‌بندی شرکت‌های فعال در بورس از بعد عملکرد پایداری شرکتی، معرفی مدیران فعال در حوزه گزارشگری پایداری، تشکیل کارگروه‌های تخصصی در بورس جهت توسعه موضوعات پایداری در بین شرکت‌ها، در نظر گرفتن تسهیلات مالی و معافیت‌های مالیاتی برای شرکت‌های پیشرو، برگزاری کارگاه‌های آموزشی برای متصدیان گزارشگری پایداری شرکت‌ها، برگزاری همایش‌های ملی و بین‌المللی سالانه با محوریت پایداری شرکتی و معرفی شرکت‌های پیشرو و تبادل نظر جهت ارتقای رویه‌های گزارشگری پایداری از جمله راهکارهای پیشنهادی این تحقیق جهت ارتقای عملکرد پایداری شرکت‌هاست.

منابع

- ابراهیم پور ازبری، مصطفی، اکبری، محسن، رفیعی رشت آبادی، فاطمه. (۱۳۹۷). تأثیر عدم اطمینان محیطی، انعطاف‌پذیری تولید و کارایی عملیاتی بر عملکرد شرکت: نقش تعدیلگری ظرفیت جذب عملیاتی. *مطالعات مدیریت صنعتی*، ۱۶(۴۹)، ۶۶-۳۷.
- عبدی، مصطفی؛ کردستانی، غلامرضا و رضازاده، جواد. (۱۳۹۸). طراحی الگوی منسجم گزارشگری پایداری شرکت‌ها. *تحقیق‌های حسابداری مالی*، ۱۱(۴)، ۴۴-۲۳.
- نصرت زاده، مهران و آقاجانی، وحدت. (۱۴۰۱). رابطه بین دوره تصدی مدیرعامل و ارزش وجوه نقد مازاد. *چشم انداز حسابداری و مدیریت*، ۵(۵۸)، ۹۳-۸۲.
- معصومی، سیدسجاد؛ فغانی ماکرانی، خسرو ذبیحی زرین کلایی، علی. (۱۳۹۹). اثر تعدیل‌گری استقلال کمیته حسابرسی بر رابطه بین میزان گزارشگری پایداری و نوآوری شرکت‌ها، *دانش حسابرسی*، ۲۰(۷۹)، ۳۱۵-۲۹۵.

Nicola, R. & Filippo, V. (2020). *Meditari Accountancy Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print. <https://doi.org/10.1108>

Lu, W. (2016). *An Exploration of the Associations among Corporate Sustainability Performance, Corporate Governance, and Corporate Financial Performance*, Ph.D. Thesis in Philosophy, University of Texas, Available at: https://rc.library.uta.edu/uta-ir/bitstream/handle/10106/25557/Lu_uta_2502D_12405

Wafa, C. (2022). Corporate sustainability and firm performance: the moderating role of CEO education and tenure. *Sustainability*, 14(6), 3513.

Zhou, G. S., Chen, W. T., & Zhu, X. K. (2019). CEO tenure and corporate social responsibility performance. *Journal of Business Research*, 95, 292-302.

Yuhan, S. R., Dwiwinarno, T., & Widagdo, A. K. (2017). Corporate social responsibility and corporate governance in Indonesian public listed companies. In SHS Web of Conferences (Vol. 34, p. 13002). EDP Sciences

Han, S., Nanda, V. K., & Silveri, S. (2016). CEO power and firm performance under pressure. *Financial Management*, 45(2), 369-400.